

Gospodar in gospodinja

LETO 1939

17. AVGUSTA

ŠTEV. 33

Dober sadjevec

V dveh zadnjih člankih smo pojasnili predelavo jabolk v razne izdelke za jed (suha jabolka [jabolčni krljji] in jabolčna mezza) in za pijačo (sladosok). To so popolnoma naravni izdelki iz jabolk, ki imajo v sebi vse tiste hranilne snovi kakor presna jabolka; v glavnem sladkor, jabolčno kislino in rudninske snovi. Najpopolnejši v tem oziru je sladosok, ako je pravilno pripravljen, da namreč ni pregret čez 75 stopinj Celzija. To je res pravo tekoče sadje, ki ga lahko uživa vsakdo, tudi če nima zob in kogar prebavila ne bi mogla prenesti neprebavne staničnine.

Tudi suha jabolka (krljji in krožki) so blizu sladosoka, ako so prav posušena, da namreč niso presušena in ožgana. Največ vročine mora prenesti jabolčna mezza, ki zaradi tega utrpí nekoliko škode, ker se pri dolgotrajnem vkuhavanju kolikor toliko poizgube nekatere snovi, zlasti vitamini.

Pa imamo še drug izdelek iz jabolk in hrušek, ki je pri nas najbolj razširjen, najbolj udomačen in najbolj priljubljen. Je to sadjevec ali sadno vino. Ta izdelek pa ni prav nič podoben sladosoku. Pri kipenju se namreč pretvori sadni sladkor v alkohol in ogljikov dvokia, jabolčna kislina se precej poizgubi in pijača dobi končno popolnoma drug okus. Namesto sladkega, redilnega, sadnega soka nastane vinu podobna pijača s 4—5% alkohola.

Kljub jasnemu spoznanju in kljub vsestranski mnogoletni propagandi za vpeljavo brezalkoholne sadne uporabe, je predelava jabolk in hrušek v sadjevec ali sadno vino pri nas izmed vseh naštetih načinov uporabe še vedno najbolj razširjena. Lahko trdimo, da se do 90% vseh neprodanih jabolk in hrušek predela v alkoholne pijače — največ v sadjevec; mnogo pa seveda tudi v žganje. Temu je krivo stoletno izročilo — stara navada, lahka predelava, precej za neseljiva trpežnost izdelka in pa neko v krí in meso prešlo nagnenje do alkoholnih pijač in mržnja do naravnih, sladkih, sadnih sokov in do sadnih živil sploh.

Najbolj neugodno je pa še to, da se sadjevec izdeluje še dandanes yobče še prav

po starem, prvotnem, preprostem načinu, kateremu primeren je tudi izdelek. Mnenja smo pa, da če se sadje že uporablja za sadjevec, naj bi se predelavalo tako, da bi dobili res dobro, stanovitno pijačo, ki bi se po primerni ceni tudi lahko prodala.

Ker smo vprav v dobi, ko začenjajo povsod mleti in stiskati jabolka in hruške za sadjevec, naj ponovimo, kar pripovedujemo že desetletja, da je treba brezpogojno vpoštevati nekatera pravila, ako hočemo dobiti dober izdelek, ki bo imel tudi dobro ceno. Ta pravila so:

1. Vse orodje in vsa posoda, ki se rabi pri izdelavi sadjevca, mora biti skrajno snažna in eploh v najboljšem stanju. To velja pred vsem za mlin in stiskalnico, ki se morata vsak dan, ko se z delom preneha, temeljito oprati s čisto vodo. Posebno važno je, da so v dobrem stanu in čisti tudi sodi. Tu naj velja pravilo, da je za sadjevec najboljši sod komaj dovolj dober. Pri izdelavi pazimo, da ne pride niti drozga niti mošt nikjer v dotiko z železom. Neizogibni železni deli pri mlinu naj bodo prevlečeni s trdnim lakom.

2. Za dober sadjevec so primerna samo jesenska in zimska jabolka in pa hruške moštнице. Rana poletna jabolka in žlahtne hruške niso za to rabo. Hruške moštнице se morajo zmastiti in sprešati, dokler so še trde; ko se zmede, niso več sposobne za sadjevec. Tudi mešanica jabolk in hrušek da dober izdelek.

3. Sadje za sadjevec mora biti zrelo, zdravo in popolnoma snažno. Povsod, kjer izdelujejo sadjevec za prodaj, sadje perejo. Brez pranja skoro ni mogoče doseči prav dobro kakovost.

4. Mletje sadja in stiskanje drozge naj se opravi hitro drug za drugim, ker se neizprešana drozga začne hitro kvariti (kisati). Velikost sodov naj bo primerna množini pripravljene sadja, da se čim hitreje napolnijo. Nič ni za kakovost izdelka bolj kvarno, kakor če sod polagoma, tekom več dni ali celo tednov napolnjujemo.

5. Prostor, kjer naj sadjevec kipi ali vre, mora imeti najmanj 15 stopinj Celzija to-

plote. Hitro in ugodno se kipenje razvija v toploti okoli 18 do 20 stopinj Celzija. Toplina mora biti stalna. Nagle in večje spremembe zelo neugodno vplivajo na kipenje in na končno kakovost izdeika.

6. Sodji s sadjevcem naj bodo med kipeanjem opremljeni s kipelnimi vehami, da se zabrani pristop zunanjemu zraku, kajti vse zlo, ki pride nad sadjevec, je večinoma iz zraka. Brez kipelnih veh skoro ni mogoč dober izdelek. Zlasti važna je kipelna voha proti koncu kipeanja. Da se kipelna voha med kipeanjem ne zamaši, ne smemo napolniti soda prav do vrha. Manjka naj ga ena desetina njegove vsebine.

7. Ko je sadjevec pokipel, se umiril in vsaj deloma učistil, ga pretočimo v snažen,

malo zažveplan sod, da ločimo čisto tekočino od droži. Sod s pretočenim sadjevcem mora biti napolnjen do vrha in dobro zabiti, da je popolnoma ločen od zunanjega zraka. Čez zimo naj bi imel prostor, kjer je shranjen sadjevec, kakih 6 do 8 stopinj Celzija. Sadjevec, ki je namenjen za dom, imejmo v majhnih sodih, da ni dolgo na pipi. Dolgotrajna raba iz velikih sodov je vedno v škodo, ker je pijača proti koncu vedno slabejša, nazadnje pa popolnoma pokvarjena.

Kdor se hoče natančneje poučiti o umni izdelavi sadjevca, naj si kupi knjižico »**Dober sadjevec**«, ki je izšla v Jugoslav. knjigarni in se dobi po 16 din v vseh knjigarnah in pri Sadjarskem in vrtnarskem društvu v Ljubljani. H.

Gospodarska kri

»Dober svet je draga reč.« pravi star pregovor. Ti pa maješ z rameni, češ: »Dober svet je prav poceni. Kdor mi daje dobre nasvete, naj mi da pa še denar, da bom mogel njegove nasvete tudi praktično izvršiti.« — Jaz pa ti povem: »Dober svet je drag ali pa tudi prav poceni, kakor ravno nanese. Če ti takega sveta potrebuješ, pa ga ne moreš dobiti, potem je drag. Če ga pa dobiš, pa ti ne gre v račun, da bi ga tudi izpeljal, potem je kar naenkrat — poceni.

Dober svet je torej drag in poceni, toda škodovati ne more nikoli. Zato ti je »Giga« (naš »Gospodar in gospodinja«) že marsikaj dobrega, da izvršnega nasvetoval. V koliko se hočeš ravnati po teh nasvetih, to — prijatelj — je tvoja stvar. Če pa tudi moreš dejansko izpeljati dobre nasvete, to pa ni vselej odvisno samo od tvoje dobre volje. Za izvršitev dobrega sveta, za vpeljavo raznih izboljšav in novosti v gospodarstvu, za to je treba poleg dobre volje še nečesa drugega: Gospodarstvu je treba tudi zdrave krvi.

»Hej, prijatelj moj! ta gospodarska kri je presneto dragocen sok. Je isto za tvoj »grunt«, kar rdeča kri za tvoje telo, ki se pretaka po žilah in dovaja tvojim rokam hrane in moči, ki jih potrebuje, da morejo delati in pridelovati. Kri prihaja tudi v glavo in polni tvoje možgane, da moreš misliti in računati zase in za bodočnost svoje in družine. Pretaka se doli v bedra in jih krepi, da morejo pohiteti tja, kjer je treba tvoje navzočnosti in nadzorovanja. Zdravo telo mora imeti kot prvi predpogoj zdravo kri; kakšen ubožec je bledoličnik,

ki mu manjka tega dragocenega soka, brez kojega sta življenje in gospodarska sreča sezidani le na pesek. — Tudi tvoje gospodarstvo potrebuje takega dragocenega soka. Kri pa, ki naj hrani in krepi tvoje gospodarstvo, ne šumi kot rdeča reka po strugi. Ne utriplje in ne bije s svojim »Bum-bum« v srcu in zapestju. Pač pa se kotali ta kri od enega konca tvojega gospodarstva do drugega. »Čink-žvenk« doni njegova pesem v tvoji skrinji in denarnici. Kri tvojega gospodarstva je denar. Te krvi tiči vse polno v tvojem gospodarstvu. Iz hleva potuje na polje. Iz polja brzi v kozolec, od tod na pod (v skedenj) in v žitno kaščo ali pa pod streho (seno), če ne v klet (okopavine). Iz teh shramb zdrči gospodarska kri deloma v tvoj mošnjček (skupiček od žita in drugih prodanih pridelkov), deloma pa se preseli v tvojo delovno družino kot hrana, deloma pa v živino kot krma in po živini in njenih produktov (mleko) prihaja zopet nazaj kot denar v tvojo blagajno. — Tako se suče denar v krogu, kakor rdeča kri v telesu. Denar je obratna glav-nica, ki jo moraš imeti, če hočeš s pridom gospodariti.

Velika nesreča kmečkega stanu je neprestano pomanjkanje gospodarske krvi, ki vodi k neozdravljivi jetiki gospodarstva. Pa kako naj bo tudi drugače, ko mu pa neprestano odtakajo od vseh strani to kri! Saj se zgodi tu in tam, da kak kmet izpodkopava svoje gospodarstvo z lastno lenobo, zanikrnostjo ali zapravljivostjo. Ako tako gospodarstvo pogine zaradi pomanjkanja krvi, je to krivda gospodarja samega

In mi drugi moremo le obžalovati človeka, ki si je sam izkopal grob, pomagati mu ne moremo. A to so samo izjeme! Kako veliko je pa število poštenih poljedelcev, ki si pritrjavajo na vseh koncih in krajih, ki garajo in se trpinčijo neč in dan, pa imajo vendarle tako malo dohodkov, da komaj mašijo največje luknje najbolj potrebnih izdatkov — vse to brez svoje lastne krivde. Največkrat tiči vzrok takega pomanjkanja krvi v žalostnih posledicah neprestanega puščanja krvi, v zadolženosti. Obresti so za obratni kapital isto, kar puščanje krvi za telo. Obresti žro kmetu veselje do življenja iz srca in mu polagajo v glavo kukavičje jajce skrbi in bridkosti. Obresti izpodkopavajo steber tvoje domačije in ne prenehajo prej, dokler se vse skupaj kljub tvoji pridnosti, varčnosti in razumnosti ne zruši v prah. Ako obresti presegajo tvoje moči, potem so ravno one tisti zadnji žebelj za rakev, v kateri poroma tvoje blagostanje in gospodarska sreča v grob — Prav za res, prijatelj! Uspeh tvojega dela in sreča tvojega gospodarstva, oboje visi na eni sami zlati nitki. Ta nit je obratna glav-ni-ca. Blagor tistemu, čigar zlata nit je krepka in nepoškodovana! Obresti od dolgov so miši, ki plešejo okoli te niti in jo obdelavajo s svojimi ostrimi glodači. Če je samo ena miška, jo utegneš še lepo obvladati, če jih je pa cela vojska, ti prežro zlato nit, da se pretrga in gospodarstvo, ki je viselo na njej, se pogrezne v močvirje sliske in siromaštva. Primera je resnična kot bi bila vzeta iz sv. pisma. Zato pa, prijatelj, preizkusi skrbno to nit, preden prevzameš posestvo, ki visi na nji! Ali je nit dovolj močna, da bo mogla nositi breme? V drugo pa, kako je z miškami, ki tekajo po zlati niti gor in dol? Če jih je le preveč, oj, pu-eti pri miru ta mišji stolp, če ti je ljuba tvoja bodoča sreča! Čim bo namreč pre-žrta nit, prideš takoj za njo na vrsto ti sam.

Če si pa obesil breme svojega življenja na trdno nit, pazi, da se miši ne pomnože pod tvojim lastnim žezlom. Skrben gospodar nastopa proti mišji nadlogi z različnimi praški in pastmi, razumen kmetovalec pa zavaruje svojo gospodarsko kri proti puščanju.

Zavaruj se! Izgube v hlevu zaradi bolezni, ogenj in toča so trije vražji hajduki, ki so zadavili že marsikakega gospodarja. Ko se najmanj nadejaš, sprožijo evoje kremlje in ti spraskajo kožo s hrbita, da ti odteče dragocena gospodar-ska kri kar v potokih. Zato se zavaruj!

Denar, ki ga izdaš v ta namen, ni zavržen; danes ali jutri ti utegnejo prinesiti plačane zavarovalne premije bogate obresti.

Pazi skrbno na svojo zlato nitko! Ne praskaj preveč zlata iz nje, sicer postane vedno tanjša in slabša, dokler se končno ne utrga. Ne pusti, da bi te obsedel vrag vednega zida nja! Ne lotevaj se kakega nepotrebnege in dragege zidanja, ki ni nič drugega kot puščanje gospodarske krvi. Ko prideš na boben, poreko ljudje: Nespametnik, zazidal se je! — Kapital, ki ga vtakneš v stavbe, ne le, da ne nosi nobenih obresti, ampak zahteva še nove izdatke; treba je stavbe zavarovati, popravljati, s staranjem so tudi vsako leto manj vredne. Ali ni zate desetkrat bolje, če ti tvoja zlata nit kot »obratna glavni-ca« obresti pri-na-ša, kakor pa če ti v obliki bremena »stavbni kapital«, obresti požira? Ako izmetavaš svoj denar za stavbe, predno si izboljšal svoje njive do najvišje meje produktivnosti (rodovitnosti), si podoben tistemu »premodremu gospodarju«, ki je prodal svojo edino kravico samo zato, da si jo mogel kupiti — lepo, novo golido za možo.

Ne nasajaj si nove glave na pleča, dokler še tvoja stara ni v redu! Kakor človeška kri glavo, tako mora gospodarska kri hraniti njivo. Če imaš premalo krvi, da bi obdržala v redu tvojo prvo glavo, ne želiš si vendar — dveh glav! Če se še nisi naučil uporabljati svoje obratne glavni-ce tako, da bi ti donašale tvoje dosedanje njive kar moči lepe dohodke, potem vendar ne dokupuj še nove zemlje! Majhno posestvo, pa brez dolga, skrbno obdelovano, je mnogo boljše in ti bo delalo več veselja, kakor pa velik »grunt«, na katerem je pa veliko dolga in na vseh koncih in krajih površnost in zaniknost. Zemlja za dva mernika pose-tve, pa dobro gnojena in obdelana, ti pri-nese več koristi, kot pa polje za štiri mer-nike pose-tve, ki mu pa vsega nedostaja. Tvoja naloga, prijatelj, ni, da mnogo »ob-dela-še«, ampak da veliko pri-dela-š. Do-kler niso vse dosedanje njive obdelane na najboljši način, ne dokupuj nobene nove, sicer zagrešiš veliko gospodarsko napako! Gospodarsko kri moraš držati skupaj. Čemu bi si želel novih telesnih delov (organov), če so še stari vsi suhi in izstradani?

Kri daje telesu moč in zdravje in trpež-nost. To velja tudi za gospodarsko kri. Po-manjkanje krvi je veliko zlo tu in tam. Toda prijatelj, če si že slabokrven, zato še nikar ne obupaj! — Svež gozdni zrak in krepka hrana s primernim številom vsak-

danjih kalorij, ti utegneta zopet prinesiti zdravje in svežega zdravja v tvoje kosti. »Utegneta, moreta,« pravim. Tudi za gospodarske slabokrvnike raste gozd, nastal iz semena, ki se mu pravi čut za skupno dobro in ljubezen do bližnjega. Ta gozd je — združništvo! Zadruga je upanje in pomoč za tiste, ki so upanja in pomoči najbolj potrebni in seveda tudi vredni. Zadruga je rdeče morje, iz katerega si more vsak, kdor le hoče na pošten način ven iz svoje stiske, poceni zajeti sveže gospodarske krvi. Združništvo, za katero se je rajni oče slovenskega združništva, Janez Ev. Krek, pa tudi mnogo drugih plemenitih src toliko prizadevalo, je debela zlata nit, na kateri visi srečna bodočnost kmečkega stanu. Le pogledite, gospodarji: vse okoli vas je organizirano, vsi stanovi, najmanj pa vi, ki ste organizacije,

združništva, potrebni na življenje in smrt. Kmet, pomagaj si sam, in Bog ti bo pomagal. Najboljša oblika te tvoje samopomoči pa so razne vrste zadrug. Če ti manjka gospodarske krvi, najceneje prideš do nje v domači hranilnici in posojilnici (v rajfajznovki). V kmetijski zadrugi si najprej oskrbiš razno blago, gnojila in krmila; organiziran v dobrih, krepkih zadrugah, bi najlažje in najbolje unovčeval svojo živino, poljske pridelke, sadje itd.

Zato prijatelj, pojdi venkaj med stanovske tovariše, porazgovorite se in dajte se poučiti o zlati vrvice združništva, ki vas bo ohranila vse skupaj zdrave in vesele. Srbski pregovor pravi: Zaupaj u se i u svoje kljuse! Jaz pa ti pravim: Slovenski gospodar, zaupaj v Boga pa tudi v moč, ki tiči v tebi in tvojih stanovskih tovariših!

ovfr

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Otrokova hrana

V prvem letu življenja hranimo otroka večinoma le z mlekom, le proti koncu tudi že z drugimi redkimi jedmi. V dvanajstem ali petnajstem mesecu — kakor je otrok pač razvit — pa ga polagoma navajamo na vsakdanjo hrano. Ta mu pospešuje življenjsko rast in telesni razvoj. V tej dobi lahko otrok prebavi tudi že bolj gosto hrano; zato zdaj mati ne sme biti preveč bojazljiva in odtegovati otroku hrane, po kateri njegovo telo hrepeni.

V tem času naj obstoji otrokova prehrana v glavnem iz tehle jedil: močnik in piré. Poleg močnika vseh vrst, ki je zelo zdrava in redilna hrana, dajaj otroku za kosilo tudi piré, bodisi krompirjevega, jabolčnega ali iz leče in graha. Zvečer se mu bodo najbolj prilagala razna mlečna jedila, kakor zdrob, kaša, riž ali močnik na mleku.

V tem času daš otroku tudi že lahko jajčni rumenjaki. Pazi le, da bo jajce res sveže in rumenjaki zadosti kuhan ali pečen. Ne dajaj mu pa več kot eno celo jajce za en obed. Lahko mu ga vliješ tudi v juho.

K vsakemu obedu daj otroku tudi že sadje ali sadni sok. Tega zlasti takrat, če vidiš, da otrok sadje samo le težko prebavi.

Tudi na razno zelenjavo privadi otroka v teh letih. Sicer je znano, da otroci v splošnem za zelenjavo niso nič kaj navdušeni, vendar je prav, da tudi to dobe v svojo

hrano, da tako pridejo vse vrste hranilnih snovi v njih telo. Dajaj mu zelenjavo, pripravljeno največ kot piré. Tako mu pripravi špinačo, zelje, ohrovt itd.

Kakor hitro dobi otrok prve zobe, mu dajaj tudi trdih stvari, da jih gloda in si s tem zobe utrdi. Tako mu dajaj trde kruhove skorje, suhe hruške, trde piškote itd.

Z mesom otroka ne razvajaj. Za otroka veliko mesa ni nikoli zdravo. Od 18. meseca dalje mu sicer že lahko daješ mehko telefino, kuretino, ribo, seveda če otroka po tem ne boli želodec, če torej to meso lahko prebavi. Vendar pa, kakor že rečeno: mesa otroku raje premalo, kot pa preveč.

Glede pijače pa je sveža studenčnica edina pijača, ki bo otroku dobro storila.

Pazi še na tole: Ne navajaj otroka prehitro na težko hrano. Lahko se zgodi, da mu že v tej najnežnejši dobi skvariš želodec, ki mu ga boš pozneje težko ozdravila. Zdaj je še vse nežno na otroku in noben ud njegovega telesa ne prenese velikega napora. Kakor drugi telesni udje v tej dobi še ne morejo opravljati dela, kakršno zmoro telo odraslega, tako tudi želodec še ne more vsega prebaviti, kar lahko prebavi želodec odraslega. Tudi ne baši otroka s hrano. So matere, ki mišljijo, da mora biti njihov ljubljencek vedno nabasan s hrano kakor kanon. Nikoli ubogi želodček nima miru, da bi se malo spočil, vedno mora delati in mleti. Če pa se kdaj temu presilnemu delu upre in otrok ne more več jesti, že se mati

križa in zdihuje, da je njen ljubljeneček bolan in si misli vse mogoče dobre stvari, samo da bi otrok nekaj stlačil vase. Tako se otrok navadi, da preprostih jedi kmalu že noče več jesti in da si kvari želodec s samimi slaščicami in sladko kavo. In vendar bi bilo tudi za njegov želodec tako silno potrebno, da bi včasih lahko malo počival. Dajaj otroku jesti le v določenih obrokih in dajaj mu le preprosto hrano, pa boš videla, da bo tvoj otrok bolj zdrav in bo imel boljši tek. Za odraslega je post večkrat zdrav. Pa tudi otroku včasih ne škodi.

KUHINJA

Tirolski emoki na goveji juhi. 5 žemljic ali pa en četrt kg belega kruha zrežem na majhne kocke. V en četrt litru mrzlega mleka stepem 2 jajci in tekočino malo osolim. Potem polijem kruh s to tekočino in pustim, da se malo kruh napoji. Posebej skuham 10 dkg prekajenega mesa, katerega zrežem na prav majhne kocke ali ga pa sesekljam in pridenem žemljicam. Da se zmes lepo sprime, dodam 2 dkg moke. Iz te zmesi napravim precej velike emoke in jih skuham v slani vodi. Kuhane emoke pobere iz krova in vlijem nanje vrelo juho. Če so emoki veliki, jih razpolovimo. Te emoke lahko tudi porabim kot samostojno jed s kislim zeljem ali s solato.

Kumare s krompirjem. Kumare olupim, zrežem ali skrhlam na tanke rezine ter osoljene pustim nekaj časa stati. V kozici razbelim na kocke narezano suho slanino in dodam žlico moke. Ko se moka oprazi, primešam ožete kumare, prilijem par žlic kisa in zalijem z juho ali s krompom. Proti koncu kuhanja primešam kumaram par kuhanih, na rezine zrezanih krompirjev.

Opražene kumare. Kumare olupim, potem jih po dolgem na 4 dele prerežem, jim odstranim peške in zrežem za palec na dolgo in za palec na debelo. Konce koščkom zaokrožim, denem na segreto surovo maslo, v katerega sem pridejala žličico sladkorja, malo soli in nekaj zrn belega popra. Ko so koščki zabarvani, prilijem par žlic juhe in par žlic kisa. S temi kumaricami obložim goveje ali koštrunovo pečenko.

Koštrunova pečenka. Kos koštrunovega mesa poparim s krompom. Ohlajeno meso dobro zdrgnem z zmesjo peteršilja, štraja, majarona, timeza, drobnjaka, soli in popra. Vse zelenjave poprej sesekljam. Meso pražim pokrito na razbeljeni masti ali na razbeljenih kockah suhe slanine. Med praže-

njem prilivam po žlici juhe ali krova. Zmeščano meso razrežem na kose in polijem s sokom, v katerem se je meso pražilo.

Jabolčna pogača. Testo napravim iz 15 dkg moke, 3 dkg surovega masla, 3 rumenjakov, žlice kisle smetane in žlice vina. Testo pregnetem in takoj razvaljam ter zopet zložim kot knjigo, pokrijem in pustim pol ure počivati. Potem testo zopet razvaljam in pustim še pol ure počivati. Nato testo razvaljam, tako da zavzame velikost pekače. Pekačo pokrijem z namazanim papirjem, denem na papir razvaljano testo, zapognem robove in obložim z na rezance narezanimi kiselkastimi jabolki. Jabolka oblijem s 3 rumenjaki, katere sem zmehčala s 5 dkg sladkorja in z beljakom 3 jaje. Površino potresem s 5 dkg seseskljanih mandeljev ali toliko orehov in s pestjo drobtinic. Pogačo pečem v pečici dobre pol ure. Pečenino razrežem na poševne kose in dam na mizo, gorko ali mrzlo.

DOMAČA LEKARNA

Drago kupljena bolezen. Brali smo, kako strašne milijone so pognali letos kadičci v zrak. Pa to ni vse. Tobak pride še vse bolj drag zaradi posledic kajenja. Tobakove jedke snovi razkrajajo tkivo. Rak na jeziku, v grlu, na ustnicah, je posledica hudega kajenja. Jetika, pešanje krvi, sušenje grla, pešanje vida, sečne motnje in druge bolezni so posledica strastnega kajenja. Tako pogoste smrti zaradi kapi so večinoma povzročene od vdihavanja tobakovega dima. Saj ni treba ravno da kadiš; zdaj se že ne moreš izogniti vražjemu dimu, ki škoduje posebno otrokom in slabotnim odraslim. Šestletno dekletce je bilo neko noč blizu prostora, iz katerega se valil tobakov dim do nje. Zjutraj so jo peljali v bolnišnico, kjer je umrla. Dojenčkom se vnamejo oči, če je soba zakajena in za drobna otrokova pljuča ni tobak kak lečilni balzam. Tobakar je škodljivec svoje okolice in suženj strasti.

SEJMI

21. avgusta: Živ. in kram. Blagovica pri Kamniku, Stična, Kalobje, Pištaj, Dokležovje. — **22. avgusta:** Živ. Litija, Živ. in kram. Nova vas, Metlika, konj. in gov. Maribor, svinj. Dol. Lendava. — **23. avgusta:** svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje. — **24. avgusta:** Živ. in kram. Kočevje, Javorje pri Litiji, Št. Jernej, Laško, Rogatec, Slovenska Bistrica, Trbegovci, Velenje, svinj. Turnišče, gov., konj. in kram. Murska Sobota. — **25. avgusta:** Živ. in kram. Begunje pri Logatcu, Loka pri Zuzmu. — **26. avgusta:** Živ. in kram. Veliki Gaber, Rajhenburg, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Kamnik. V prvi tretjini avgusta je imela živina te cene: voli I. 5.50, II. 5—5.25, III. 5—4.50; telice I. 5, II. 4, III. 3.50; krave I. 5, II. 4, III. 3; teleta I. 7, II. 6; prašiči špeharji 9, pršutarji 7.50—8 din za 1 kg žive teže.

Litija. Dne 9. avgusta so zaznamenovali živini naslednje cene: voli I. 5—5.25, II. 4.75, III. 4.50; telice I. 5, II. 4.50, III. 4; krave I. 4.50, II. 3.50—4, III. 2.50—3; teleta I. 6, II. 5.50; prašiči pršutarji 7—9 din za 1 kg žive teže.

Kočevje. V prvih dneh avgusta poročajo o tehle cenah živine: voli I. 5.50, II. 5, III. 4; telice I. 5.50, II. 4.50, III. 4; krave I. 4.50, II. 3.60, III. 2.75; teleta I. 7, II. 6.50; prašiči špeharji 8, pršutarji 7—7.50 din za 1 kg žive teže.

Krško. V zadnjem času poročajo o sledečih cenah živine: voli I. 5—6, II. 4—5, III. 3.50—4; telice I. 4—5, II. 3.50—4, III. 3—3.50; krave I. 3.50—5, II. 3—3.50, III. 2—3; teleta I. 5—7, II. 4—6, prašiči špeharji 6—10, pršutarji 6—8 din za 1 kg žive teže.

Celje. Voli I. 5, II. 4.50, III. 3.50; telice I. 4.50, II. 4, III. 3; krave I. 3.50, II. 3, III. 2—2.50; teleta I. 5.50, II. 4.50; prašiči špeharji 10, pršutarji 10 din za 1 kg žive teže.

CENE

Maribor. Na področju okraja Maribor-desni breg so cene živini te: voli I. 5, II. 4.50, III. 3.50; telice I. 4, II. 3.75, III. 2.50; krave I. 4, II. 3.75, III. 2.50; teleta I. 6, II. 4.50; prašiči špeharji 7, pršutarji 9 din za 1 kg žive teže. — Na svinjskem sejmu v Mariboru 4. avgusta so plačevali prašiče po naslednjih cenah: od 5—6 tednov stare 75 do 100, 7—9 tednov 105—120, 3—4 mesece 175—235, 5—7 mesecev 300—420, 8—10 mesecev 430—510, 1 leto 700—900 din komad.

Dravograd. V prvih dneh avgusta poročajo o naslednjih cenah živine: voli I. 5, II. 4.50, III. 4; telice I. 5, II. 4.50, III. 4; krave I. 4, II. 3.50, III. 3; teleta I. 6, II. 5; prašiči špeharji 8, pršutarji 7 din za 1 kg žive teže.

Ptuj. Na zadnjem živinskem sejmu dne 8. avgusta so prodajali živito takole: voli 2.75—4.50, krave 2—3.80, biki 3—3.50, junci 3—3.50, telice 3—4 din za 1 kg žive teže.

Telet ni bilo. Konji po kakovosti od 600 do 4000 din komad. Naslednji dan je bil prajšiji sejem: pršutarji 7 do 7.50, debele svinje 8—8.75, plemenske 6.75—7.25, mladiči 90—170 din komad.

LJUBLJANSKI TRG

Meso in mesni izdelki. Govedina 1 kg 8—14, jezik 14—16, vampi 8, pljuča 6, jetra 10—12, ledvice 12—14, možgani 18 do 20 din. — Teletina 1 kg 12—16, jetra 18—20, pljuča 10—12, možgani 20—22, ledvice 14—16 din. — Svinjina 1 kg 14 do 18, pljuča 8, jetra 12—14, ledvice 18, domača slanina 14—15, hrvaška slanina 17, domače salo 18, hrvaško 19, mast 20—22, šunka 20—24, prekajeno meso I. 18—20, II. 16—18, prekajena glava 7, jezik 18—20 din. — Drobnica: Kostrunovo meso 8—10, jagnjetina 12—14, kozličevina 16—18 din za 1 kg. — Klobase: krakovske 20, debrecinske 18—20, hrenovke 18—20, safala 18—20, tlačenke 12, sveže kranjke 30, polprekajene 24, suhe kranjske 35—40, prekajena slanina 20—22 din 1 kg.

Perutnina. Piščanec 18—20 din komad, zaklan 25 din 1 kg; kokoš 24—32 din komad zaklana 22 din 1 kg; petelin 25—28 din komad, zaklan 24 din 1 kg; raca 18—22 din komad, zaklana 22 din 1 kg; gos 45—55 din komad, zaklana 21 din 1 kg; golob 3—5, domač zajec 10—16 din komad.

Mleko in mlečni izdelki. Mleko liter 2 do 2.25 din; maslo surovo 22—28, čajno, 32 do 36, kuhano 30—32; sir bohinjski 26, sirček 6, polementalec 26, trapist I. 26—28, II. 20—24 din za 1 kg.

Mlevski izdelki. Moka >0c 2.90—3.25, >2c 2.70—3.05, >5c 2.50—2.85, >6c 2.30 do 2.65; kaša 30.5—3.60, ješprenj 2.90—3.25, ješprenječek 4.20—7, otrobi 1.30—1.55, koruzna moka 1.70—2.40, koruzni zdrob 2.25, pšenični zdrob 3.30, ajdova moka 3.50—5 ržena moka 2.70—3.20 din za 1 kg.

Gospodarski nasveti

Po strniščih smo že posejali ajdo in repo, ki jima pa suša povzroča že znatno škodo. Repo bomo okopali, ko bo toliko odrasla, da bo imela kakih 5—6 peres. Pri okopavanju pazimo, da ne ostane pregosta. Posestnikom, ki imajo morda kaj zemljišča na razpolago, svetujemo, da sejejo v avgu-

stu repico in ogorčico. Ti dve rastlini dajeta lepe dohodke, ker oljne tovarne zadnja leta te pridelke prav dobro plačujejo, poleg tega so pa te rastline najboljši prepsadež za ozimna žita.

V avgustu mlaticimo. Povečini smo mlajčev že končali. Preden pa žito spraviš, dobro preglej shrambe in kašče, da ne bo poznejše škode. Žitne kašče in predale je dobro poribati z lugom, dobro presušiti in nazadnje zažveplati, da se uničijo vsi škodljivci, pa naj bodo glivični ali živalski (žitni molj). Količkej makro žito je treba, preden se spravi v kaščo, presušiti.

V tem mesecu bomo drugič preorali vse njive, kjer bomo sejali ozimna žita. Zemljo moramo tako pripraviti, da bomo v drugi polovici septembra lahko začeli s setvijo ječmena in rži. Priporočamo gnojenje ozimninam s fosforjevimi in kalijevimi gnojili. V drugi polovici avgusta bo dozorel nizki fižol, ki ga bomo takoj populili s stebli vred, izluščili in pripravili za prodaj, kolikor ga bo v ta namen preostalo. To nagljo priporočamo zlasti za ribničana ali bohinjca, ki ga je treba postaviti na trg že meseca septembra; kajti v začetku oktobra se začne prodajati v inozemstvu že barvasti fižol iz Poljske, ki pritisne cene našemu fižolu navzdol.

Ponekod sejete lan. Treba ga bo pobrati in otreči, če ga hočete imeti za domačo uporabo (za predivo in prejo). One posetnike pa, ki ga imajo na prodaj, opozarjamo, naj se pri prodaji ne prenačijo in naj poižejo, kje se dobi boljša cena za ta pridelek. Znano nam je, da se bo letos nakupoval po nekoliko boljših cenah, kakor so bile doslej v navadi. Torej pozor!

Na travnikih bo treba med mašami pokositi otavo, kolikor je ni deloma že suša pokosila. S sušenjem otave je lahko, ker je v drugi polovici avgusta po navadi lepo in stanovito vreme. Toda letos bi kaj radi priporočili, naj se s košnjo nekoliko odrine: če bo kaj dežja, si bo otava še zelo opomogla. Vendar predolgo ne smemo odlašati, ker okrog male maše rado dežuje, vsi pa vemo, da nam drobno otavo dež kaj naglo pokvari. Semensko deteljo je treba pokositi ali požeti in čim prej omlatiti, da se preveč ne ospe. Deteljno seme pa naj se hrani v plevah do porabe.

Na vrtu nam nekateri sadeži že dozorevajo. Česenj in čebulo bomo populili in oboje spravili v temnem in zračnem prostoru. Paradižnike bomo sproti privezovali, zalistnike prerezovali in vršiče odrezali.

Pazimo na zelje, da nam ga ne pokončajo gosenci kapusovega belina! Sedaj je še čas za saditev zimske solate in endivije, ki bi je morali biti na kmetih več kot do sedaj. Tudi za cvetice skrbimo: vrtnice bomo precepjali na speče oko, nageljčke razmnoževali s potaknjenci, prav tako pelargonije, fuksijske, roženkravt, rožmarin... za slovenski pušelje.

Pri čebelah je letos slaba. Še na ajdo upamo; če nas še ta pusti na cedilu, bo treba spet seči v žep. Ali nekaj je čudno: da namreč cene medu prav nič ne poznajo čebelarke stiske. Vedno so enake, pa naj bo medu še tako malo. Treba bo v tem oziru nekaj ukreniti — razmišljati o združni prodaji v inozemstvo iz vse države, da nam ne bodo drugi kraji naše države tako zelo kvarili cen doma. Čebele bodo ajdovo pašo dobro izkoristile le, če bomo imeli zdrave in močne družine. Zato je nujno potrebno, da vse slabiče združimo, sicer bomo imeli pri zazimljenju le stroške z njimi. Napák računata, kdor misli, da bo združeval šele po ajdi. Stokrat je že preizkušeno dejstvo, da močna družina nabere več kot tri slabe. Poleg tega je pa združevanje po ajdi neprimerno zato, ker se razdirajo gnezda, ki so si jih družine pripravile že pred ajdo in med ajdovo pašo. Med pašo naj čebelarji skrbno pazijo, da sproti zadušijo vsak pojav ropanja. Če se začnejo pošteno ropati, je rop skraj nemogoče ustaviti in je škoda ogromna.

Končno pri avgustovih navodilih opozarjamo še na eno stvar, ki po mišljenju tega ali onega ne spada v gospodarska navodila, nam se pa zdi, da spada in še celo prav zelo spada na to mesto. V mišlih imamo naše kmetijske in gospodinjske šole in vslop kmečke mladine v te zavode. Sedaj imajo vsi zavodi razpisane sprejeme. Kmečki oče in mati: najboljša dota za sina in hčer je izobrazena glava, ki zna v današnjih težkih časih prav gospodariti. Odločite se in pošljite sina, ki bo nekoč grunt dobil, v kmetijsko šolo, hčer pa, če letos ne, prihodnje leto v gospodinjsko šolo. Toliko bi moralo priti prošenj na zavode, da jih daleč ne bi mogli vseh ugodno rešiti; potem bi lahko slovenski kmet zahteval, da se za kmečko strokovno izobrazbo in za stanovsko vzgojo postavijo nove šole. Kajti v izobrazbi je moč in napredek. Kmet mora postati tako izobražen, da bo kos težkim nalogam časa in da bo mogel vzdržati. In tako izobražen, da bo enkrat za vselej konec priselovci o zaruhanem kmetu!

PRAVNI NASVETI

Skrajšan rok. N. - Vprašate, ali imate pravico do skrajšanega roka, niste pa opisali svojih rodbinskih razmer. Da bi vam mogli pravilno odgovoriti, bi morali vedeti, koliko so ostali rodbinski člani stari in kako dolgo so služili pri vojakih.

Meja. R. A. I. R.: Mejaš vas ne more prisiliti na spremembo mejne črte, ki jo mirno uživate čez 30 let. Lahko predlaga, da sodišče mejo zamejiči, če so mejniki postali nespoznavni, vendar bo sodišče določilo mejo po zadnjem mirnem uživanju.

Tožba proti Amerikancu. R. A. I. R.: Če morate tožiti soseda-Amerikanca, ki živi v Ameriki, morate pač v tožbi navesti njegov naslov. Če za naslov ne morete zvedeti, poskrbite si potrdilo od občine, da je neznanega bivališča in predlagajte pri sodišču, da se vašemu nasprotniku postavi skrbnik za to tožbo. Tožba, vabila k razpravi in vse sodbe, se bodo potem dostavile temu skrbniku veljavno za lastnika. — Isto velja, če hočete urediti mejni spor z nasprotnikom, ki ga je izval njegov oskrbnik na posestvu.

Živinogonja po gozdu. Š. A. S. V.: Po vašem gozdu lahko prepoveste živinogonjo. Oba sosedata ohranila njh prednika nista mogla priposestvovati služnostne pravice živinogonje po gozdu, ker se od leta 1853 dalje pot skozi gozd sploh priposestvovati ne more.

Na dražbi prodane in kupljene parcele. A. C. N. V.: Ko je prišlo posestvo na dražbo, bi morali posamezni mejaši prijaviti svojo priposestvovano lastnino pri nekaterih parcelah. Ker tega niso storili, je izdražitelj kupil parcele, kot so bile popisane. Če je sedaj pri gozdni parceli površinske razlike pol hektarja napram mapni površini in mejaš ugovarja, da je to sporno površino skozi zadnjih 30 let mirno užival in torej priposestval, bo moral kljub temu mejaš to površino izročiti izdražitelju, ki je v zaupanju na javne knjige kupil mapno površino.

Vrnitev posojila. A. P. Z.: Če ni bilo ob danem posojilu nič domenjeno, kdaj se bo moralo vrniti, ste dolžni posojilo vrniti na opomin upnika. Po opominu ste v zamudi s plačilom in vas lahko toži, tako, da boste morali plačati še pravne stroške — Od mesečne plače 800 din se vam bo za dolg na posojilu smelo zarubiti 300 din.

Izgubljena pravda zaradi krivih prič. A. B. R.: Če imate dokaze za to, da je priča krivo izpovedala, jo nazonite državnemu tožilcu, da jo bo zaradi lažne izpovedbe obtožil. Sodišče bo tako krivo pričó tudi obsojilo, če se bo pripravilo, da se je priča namenoma lagala. V ovadbi navedite dokaze — priče ali listine — s katerimi bo ta lažnjiva izpovedba potrjena. Če bo pričó ka-

zensko obsojena, potem boste lahko predlagali obnovo sedanje pravde. — Pri razpravah bi morali povedati, da je pričó bila že zaradi krive prisige obsojena; potem je sodišče sedaj ne bi več zapriseglo. Sedaj lahko napadate verodostojnost te pričó v prizivu. Morda bo prizivno sodišče ponovilo dokaze in prišlo do druge dokazne ocene in verjelo vašim pričám. Priziv napravite po odvetniku, ki vas je na prvi stopnji zastopal.

Pogreb nezakonskega otroka. P. M. Z.: Nezakonski oče je dolžan povrniti materi stroške, ki jih je imela ob porodu, kretu, boleznih, smrti in pogrebu otroka. Poleg tega lahko zahteva nezakonska mati tudi stroške lastnega vzdrževanja za prvih šest tednov po porodu. — Če ste materi obljubljal kakoli in te obljube nečete izpolniti, vas lahko toži za odškodnino in bo s tožbo uspela, če dokaže, da ste jo zvičajno zapeljali.

Onemogel delavec. M. G. M.: Če ste bili v času od 1. julija 1925 do 1. septembra 1937 že 250 tednov zavarovani pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev in ste za dve tretjini onemogli ali dela nezmožni, potem imate pravico, da zahtevate od OUZD podporo iz podpornega sklada za starost in onemoglost. Zahtevajte od Okrožnega urada za zavarovanje delavcev tiskovino za vložitev prošnje in nato prošnjo vložite še pred 1. septembrom 1939, sicer bo prekasna.

Brezverska vzgoja. V. W. B.: Ker živite z možem v tuj državi preko morja, vam ne moremo povedati, kakšni predpisi veljajo tam glede vzgoje otrok in kakšne pravice imata oče ali mati, če nista sporazumna glede verske vzgoje otroka. Svetujemo vam, da vprašate tamkajšnjega župnika za nasvet, kako se boste mogli upirati brezverski vzgoji otroka od strani moža.

Nujni delež. H. A. M.: Dokler oče živi, ne morete od njega zahtevati dediščine. Po njegovi smrti boste lahko zahtevali dopolnitev nujnega deleža, v kolikor vrednost leta 1920 izplačane dote ne dosega višine nujnega deleža po vrednosti očetovega premoženja ob izročitvi sinu. Na svoje stroške sedaj lahko daste sodno precenti izročeno posestvo zato, da boste ob očetovi smrti že imeli dokaz o tem, kakšno vrednost je prevzel od očeta brat, od katerega boste mogli zahtevati dopolnitev nujnega deleža.

Veljavna oporoka. J. A. Lj.: Veljavno oporoko napravite, če jo sami napišete in podpišete. Če pa nečete ali ne morete oporoke sami napisati, jo daste lahko spisati tudi drugi osebi. Vendar jo morate sami potpisati in izjaviti pred tremi zmožnimi pričami, da je ta spis vaša poslednja volja. Priči morata biti vsaj dve hkratu prisotni in vse priče se morajo podpisati s pristavkom, da podpisujejo kot oporočne priče. Ni treba, da poznajo priče vsebino oporoke,